

Prof. UW dr hab. Stanisław Sulowski

Instytut Nauk Politycznych

Uniwersytetu Warszawskiego

RECENZJA

dorobku naukowego oraz aktywności naukowej pana dr Krzysztofa Miszczaka po otrzymaniu stopnia doktora w przewodzie nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauk o polityce.

1. Pan dr Krzysztof Miszczak przedłożył do oceny osiągnięcie naukowe w postaci rozprawy habilitacyjnej pod *tytułem Polityka zagraniczna, bezpieczeństwa i obrony koalicji rządowej SPD-Sojusz90/Zieloni w okresie 1998-2005*. Ponadto Habilitant przedłożył inne osiągnięcia naukowe (listę publikacji) zgromadzone po otrzymaniu stopnia doktora, a także informację o aktywności naukowej, osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych, współpracy z instytucjami, organizacjami i towarzystwami naukowymi w kraju i zagranicą oraz o działalności popularyzującej naukę. W postępowaniu recenzencyjnym postaram się odpowiedzieć na pytanie, czy dorobek Habilitanta spełnia wymagania zawarte w przepisach prawa, a szczególnie czy posiada osiągnięcia naukowe w rozumieniu art. 16 *ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki* z 14 marca 2003 roku (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.) oraz wykazuje się istotną aktywnością naukową.
2. Dr Krzysztof Miszczak jest absolwentem Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Ludwika – Maksymiliana w Monachium 1998 roku. W

2003 roku otrzymał stopień doktora nauk filozoficznych na tamtejszym uniwersytecie, który po procesie nostryfikacji w oparciu o *Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 22 lipca 1991 roku (Dz. U. nr 69, poz.296)* jest równorzędny ze stopniem naukowym doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce. Tytuł rozprawy doktorskiej: *Deklarationen und Realitäten. Die Beziehungen zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der (Volks-)Republik Polen von der Unterzeichnung des Warschauer Vertrages bis zum Abkommen über gute Nachbarschaft und freundschaftliche Zusammenarbeit (1970 – 1991)*. Obecnie dr K. Miszczak pracuje w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie oraz dodatkowo jest zatrudniony w administracji rządowej. Aktualnie jest dyrektorem Biura Pełnomocnika Prezesa Rady Ministrów ds. Dialogu Międzynarodowego. Ponadto pełni poważne funkcje w wielu instytucjach rządowego i pozarządowego dialogu w stosunkach polsko-niemieckich.

3. W moim przekonaniu przedłożona rozprawa habilitacyjna jest oryginalnym opracowaniem naukowym opartym na bardzo bogatej podstawie źródłowej i bogatej literaturze przedmiotu. Zawiera ona oprócz treści (wprowadzenie, osiem rozdziałów i zakończenie) streszczenie w języku niemieckim i angielskim, bogatą i rozbudowaną strukturalnie bibliografię, spisy tabel i grafik, indeks osób, wykaz skrótów oraz notę biograficzną Autora. Przyjęta przez Autora cezura czasowa wydaje się być w pełni uzasadniona. Po długoletnich rządach H. Kohla (CDU) nastąpiła zmiana i władzę w RFN objęła koalicja SPD-Sojusz90/Zieloni. W okresie rządów tej koalicji, w której szczególną rolę odegrał kanclerz Gerhard Schröder, doszło do ważnych zmian w polityce zagranicznej RFN. Po zjednoczeniu Niemiec rozgorzała debata polityczna i naukowa na temat kontynuacji i zmiany w polityce zagranicznej tego państwa. Głównymi stronami sporu byli zwolennicy podejścia realistycznego i konstruktywistycznego. Politycy nowej koalicji rządowej

w RFN sprawującej władzę w latach 1998 – 2005 dostarczyli niewątpliwie nowych argumentów w debacie na temat zmiany i kontynuacji polityki zagranicznej. Z lektury treści rozprawy bezsprzecznie wynika, że mamy do czynienia z opracowaniem na wysokim poziomie merytorycznym i nowatorskim. Autorowi udało się uporządkować dość obszerny materiał źródłowy i literaturę przedmiotu opracowaną przez znakomitych znawców problematyki z wielu ośrodków naukowych. Uprawniona jest więc konstatacja, że Habilitant posiada rozległą wiedzę w przedmiocie badania. Rozprawa habilitacyjna dr Miszczaka ma oryginalny charakter, polegający na tym, że Autor analizuje trzy części składowe zewnątrzpolitycznej aktywności Niemiec to jest: politykę zagraniczną, politykę bezpieczeństwa i politykę obrony, jako integralną i spójną całość. Warto też podkreślić, że Autor dostrzega w tych trzech dziedzinach nie tylko aktywność na zewnątrz, ale także i działania wewnątrzpolityczne. W dotychczasowych opracowaniach autorzy polscy i zagraniczni koncentrowali się raczej na jednej z tych polityk. Ujęcie zaprezentowane przez habilitanta uważam, za wartościowe, oryginalne, które wypełnia pewnego rodzaju lukę w dotychczasowych badaniach. Oczywiście z metodologicznego punktu widzenia rozdzielenie tych trzech dziedzin zewnątrzpolitycznej, a także w pewnym sensie wewnątrzpolitycznej aktywności rządu federalnego jest niezwykle trudne, ale założenie, że stanowią one pewną całość jest eksplanacyjnie bardzo wartościowe. Zaproponowane hipotezy badawcze w moim przekonaniu zostały pozytywnie zweryfikowane przez Autora. Na uwagę zasługuje założenie, że polityka zagraniczna, bezpieczeństwa i obrony w badanym okresie uległa daleko idącej zmianie. Jest ona przekonująca, ponieważ Autor w swojej analizie przedstawia argumenty z trzech dziedzin zewnątrzpolitycznej aktywności rządu federalnego w tym okresie. Jako autor monografii na temat *Uwarunkowania i główne kierunki polityki zagranicznej RFN* wydanej w

2003 roku przyznaje, że analizując tylko dziedzinę polityki zagranicznej, pomijając politykę bezpieczeństwa i obrony, nie do końca byłem zadecydowany zająć stanowisko w debacie na temat kontynuacji i zmiany w polityce zagranicznej zjednoczonych Niemiec. Druga hipoteza, potwierdza stary paradygmat niemieckiej polityki zagranicznej, wokół którego toczono zaciekle debaty naukowe (tezy F. Fischera i A. Hillgrubera) polegający na takim jej kształtowaniu, aby odpowiadała zmieniającej się rzeczywistości międzynarodowej. Słuszną też wydaje się być też trzecia teza, że w niemieckiej polityce zagranicznej większą rolę zaczynają odgrywać elementy siły niż elementy *software*. Rozprawa posiada bardzo spójną i przemyślaną konstrukcję. Na uwagę zasługuje rozbudowany pierwszy rozdział rozprawy o charakterze teoretycznym i metodologicznym. Autor wykazuje znajomość najnowszych ujęć i paradygmatów, o których dyskutuje się w światowej literaturze z zakresu politologii. Szczególnie warto zwrócić uwagę na interesującą krytykę paradygmatu zaproponowanego przez nurt konstruktywistyczny w badaniach nad polityką (s. 34 -41). W rozdziale tym dostrzegam duże umiejętności Habilitanta, dzięki którym potrafił ukazać wszystkie epistemiczne wątki poruszanej tematyki. Uważam, że rozdziały (III, IV, V, VI, VII i VIII) stanowią istotę rozprawy, w których Habilitant podaje szczegółowej i wnikliwej analizie trzy dziedziny zewnątrzpolitycznej aktywności koalicji rządowej SPD-Sojusz90/Zieloni. Z treści tych rozdziałów wynika, że Habilitant wykazuje wręcz erudycyjną i ekspercką wiedzę na temat poruszanej problematyki, umiejętnie korzysta z wiedzy teoretycznej i metodologicznej należącej do dziedziny nauk społecznych w zakresie nauk o polityce. W *Zakończeniu* nie do końca zgadzam się z konstatacją Autora, że RFN w omawianym okresie była skłonna dopuścić do podważenia jedynego fundamentu bezpieczeństwa swoich europejskich sąsiadów, jaki jest NATO i tym samym skazać ich w przyszłości na przyjęcie gwarancji bezpieczeństwa od Unii Europejskiej,

w której Niemcy są europejskim mocarstwem (s. 396 – 397). Czas pokazał, że Unia nie jest gotowa gwarantować bezpieczeństwo państwom europejskim. Rozdział II rozprawy mógłby być bardziej syntetyczny – wystarczyło ograniczyć się do stanu wyjściowego polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony tuż przed objęciem rządów przez nową koalicję. Pozytywnie należy ocenić zgromadzenie i wykorzystanie bardzo bogatej bazy źródłowej i literatury przedmiotu. Pewnym mankamentem w wykorzystaniu literatury przedmiotu jest to, że Habilitant znając dobrze literaturę przedmiotu odwołuje się do niej tylko we *Wstępie*, natomiast w zasadniczej części rozprawy nie przywołuje ocen i stanowisk znanych badaczy polskich i zagranicznych. Moim zdaniem wzbogaciłoby to wywody Habilitanta, a jego oceny na tym tle wyglądałyby bardziej oryginalnie. Na podkreślenie też zasługuje dobry poziom warsztatu naukowego monografii. Rozprawa jest napisana w logicznej, przejrzystej i zwięzłej formie pod względem językowym.

Rekapitulując rozprawa pana dr Krzysztofa Miszczaka jest osiągnięciem naukowym, o którym jest mowa w obowiązujących przepisach prawa i stanowi wkład w rozwój badań politologicznych. Uważam że jest to dzieło oryginalne, a z jego treści przebija wysoka erudycja Habilitanta w tej skomplikowanej problematyce. Rozprawa niniejsza wnosi do polskich badań politologicznych w zakresie niemcoznawstwa pewną nową wartość, polegającą na nowym kompleksowym podejściu do analizy zewnątrzpolitycznej aktywności RFN.

4. W swoim dorobku naukowym Habilitant posiada publikacje różnego rodzaju w języku polskim, angielskim i niemieckim. Skrada się na to 50 opracowań i 3 recenzje. Habilitant ma 2 samodzielne publikacje w języku polskim, 3 w języku niemieckim, które są merytorycznie na wysokim poziomie, ale objętościowo nie odpowiadają przyjętym standardom dla monografii. Szczegółowo w dorobku Habilitant posiada w języku

polskim 24 artykuły opublikowane w opracowaniach zbiorowych lub czasopismach naukowych. Posiada oryginalny dorobek w języku angielskim, na który składa się 6 opracowań zamieszczonych w renomowanych czasopismach takich jak „Foreign Policy” czy „The Polish Foreign Affairs”. Dość obszerny jest także dorobek w języku niemieckim obejmujący 15 opracowań opublikowanych w pracach zbiorowych i czasopismach naukowych. Generalnie dorobek odpowiada wymaganiom stawianym pracom naukowym, chociaż wiele z nich ma bardzo krótką i lapidarną formę. Warto zaznaczyć, że wszystkie artykuły mają w pełni politologiczny charakter. Habilitant udowodnił, że posiada umiejętności podejmowania problemów badawczych i ich rozwiązywania w sensie merytorycznym i metodologicznym. W swoich tekstach Habilitant formułuje interesujące oceny oparte na wnikliwej analizie złożonych zjawisk polityki zagranicznej i międzynarodowej. Taki charakter mają teksty w bardzo renomowanej gazecie „Neue Zürcher Zeitung”, która jest najlepszym w Europie forum wymiany myśli eksperckiej w zakresie spraw międzynarodowych. Nie są to teksty stricte naukowe, ale dowodzą, że Habilitant ma rozległą i ekspercką wiedzę w zakresie swojego obszaru badań. W dorobku naukowym Habilitanta widać wyraźną koncentrację na kilku zagadnieniach badawczych. Pierwsze z nich obejmuje problematykę stosunków polsko-niemieckich, a w tym problemy polskiej polityki zagranicznej. W tym zakresie warto zwrócić uwagę spostrzeżenia zawarte w kilku bardzo interesujących artykułach w języku angielskim i opracowanie na łamach „Spraw Międzynarodowych”. Drugie zagadnienie to szeroko rozumiana polityka bezpieczeństwa międzynarodowego, a w tym wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Z kolei trzecie zagadnienie obejmuje problemy polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony RFN. W tym obszarze badawczym mieści się też przedłożona rozprawa habilitacyjna. Większość opracowań Habilitanta jest

przygotowana na dobrym poziomie metodologicznym oraz charakteryzuje się oryginalnością, która polega między innymi na formułowaniu własnych często krytycznych ocen i hipotez badawczych. Swoje zdolności warsztatowe i metodologiczne na gruncie nauk o polityce Habilitant ujawnił już w swojej pierwszej poważnej rozprawie naukowej, do których należy niewątpliwie Jego rozprawa doktorska. W konkluzji stwierdzam, że dotychczasowy dorobek naukowy jest wartościowy. Jego cechą jest koncentracja badań na problematyce niemieckiej, ze szczególnym uwzględnieniem polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony oraz na problematyce europejskiej. Publikowane teksty mają walory poznawcze i zawierają treści, które – moim zdaniem - powinny być inspirujące dla praktyki politycznej. Dostrzegam tutaj umiejętne łączenie przez Habilitanta teorii z praktyką polityczną, co jest niezwykle cenne i poszukiwane przez resort nauki. Biorąc pod uwagę łącznie rozprawę habilitacyjną oraz wskazany dorobek naukowy w formie różnych publikacji (łącznie ponad 50) stwierdzam, że Habilitant posiada osiągnięcia naukowe, które wnoszą wkład do rozwoju nauk o polityce.

5. Habilitant posiada także dorobek dydaktyczny, popularyzatorski organizacyjny oraz w zakresie szeroko rozumianej współpracy międzynarodowej z instytucjami, organizacjami a także towarzystwami naukowymi. Habilitant organizował, uczestniczył i wygasał referaty na kilkunastu krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych. Sporą aktywność wykazuje Habilitant w kontaktach z niemieckimi instytucjami naukowymi. Należą do nich bardzo znane i renomowane instytuty naukowo-badawcze jak: *Stiftung Wissenschaft und Politik*, *Deutsche Gesellschaft für Außenpolitik*. W wielu przypadkach Habilitant jest partnerem organizacyjny i naukowym, a także posiada honorowe członkostwo w tych instytucjach. Pan dr Krzysztof Miszczak posiada także osiągnięcia w dziedzinie dydaktyki. Prowadzi różne formy zajęć

dydaktycznych (ćwiczenia, konwersatoria oraz wykłady). Treści i efekty kształcenia są elementami przedmiotów, które wchodzą w skład programu nauczania na kierunkach: politologia, europeistyka i stosunki międzynarodowe. Należy odnotować, że rozwój naukowy Habilitanta ma międzynarodowy wymiar. Studiował i doktoryzował się On w zagranicznych ośrodkach naukowych. Stąd też Jego aktywność dydaktyczna nie ogranicza się do zajęć w Szkole Głównej Handlowej, ale bywa On także częstym wykładowcą w uczelniach zagranicznych. Zgodnie z przedstawioną dokumentacją prowadzi zajęcia w języku niemieckim i angielskim. Był też opiekunem naukowym 5 prac licencjackich i 28 magisterskich w SGH i Wyższej Szkole Studiów Międzynarodowych w Łodzi.

Biorąc pod uwagę obowiązujące przepisy ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz kryteria oceny osiągnięć osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zawarte w *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa wyższego z 1 września 2011 roku* stwierdzam na podstawie przedłożonej dokumentacji, że pan dr Krzysztof Miszczak zgromadził po otrzymaniu stopnia doktora osiągnięcia naukowe, do których należy zaliczyć rozprawę habilitacyjną, autorstwo ponad 50 publikacji. Łącznie cały Jego dorobek ma walor poznawczy i stanowi pewien wkład w rozwój nauk o polityce. Habilitant wykazuje także istotną aktywność naukową w dziedzinie dydaktyki oraz organizacji współpracy międzynarodowej w dziedzinie naukowej. *Summa summarum* opowiadam się za nadaniem dr Krzysztofowi Miszczakowi, stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce.

Warszawa, 31 stycznia 2013

Stanisław Sułowski

